

УДК 631.15:658.164.23

В. М. Ходаківський,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та туризму,
Поліський національний університет, м. Житомир
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3913-7461>

Д. О. Бондар,
студент кафедри економіки, підприємництва та туризму,
Поліський національний університет, м. Житомир
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-0202-5335>

Є. В. Коневич,
студент кафедри економіки, підприємництва та туризму,
Поліський національний університет, м. Житомир
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-2901-1663>

Л. О. Ненько,
студентка кафедри економіки, підприємництва та туризму,
Поліський національний університет, м. Житомир
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-8077-6035>

DOI: 10.32702/2306-6792.2023.22.167

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СИСТЕМІ ВДОСКОНАЛЕННЯ УМОВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

V. Khodakivskyy,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics,
Entrepreneurship and Tourism, Polissia National University, Zhytomyr
D. Bondar,
Student of the Department of Economics, Entrepreneurship and Tourism, Polissia National University, Zhytomyr
E. Konsevich,
Student of the Department of Economics, Entrepreneurship and Tourism, Polissia National University, Zhytomyr
L. Nenko,
Student of the Department of Economics, Entrepreneurship and Tourism, Polissia National University, Zhytomyr

MODERN ASPECTS AND PROSPECTS OF ECONOMIC GROWTH OF AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE SYSTEM OF IMPROVING THE CONDITIONS OF INVESTMENT SUPPORT

Зазначено категоріальну основу економічного розвитку та зростання підприємств з позиції стану їх інвестиційного забезпечення. Вказано на доцільність розвитку сільськогосподарських підприємств з обов'язковою умовою використання його господарського потенціалу котрий формується за рахунок інвестиційних надходжень. Проаналізовано результати впливу факторних показників регресійно-кореляційного аналізу на рівень інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Проведено аналіз економічної ефективності існуючої господарської системи сільськогосподарських підприємств з встановленням залежності її впливу на рівень та якість залучення інвестиційних ресурсів. Проаналізовано ефективність використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств. Охарактеризовано динаміку обсягу капіталовкладень в сільськогосподарські підприємства в розрізі

галузей виробництва та джерел надходження. Доведено доцільність залучення іноземних інвестицій в господарську діяльність сільськогосподарських підприємств. Вказано на доцільність розбудови інфраструктурного забезпечення агробізнесу з позиції суттєвого зростання рівня його інвестиційного забезпечення. Аргументовано необхідність пришвидшення термінів окупності вкладеного капіталу в господарській діяльності сільськогосподарських підприємств.

The categorical basis of economic development and growth of enterprises from the standpoint of the state of their investment support is specified. The expediency of the development of agricultural enterprises with the mandatory condition of using its economic potential, which is formed at the expense of investment income, is indicated. The results of the influence of factor indicators of regression-correlation analysis on the level of investment provision of agricultural enterprises are analyzed. An analysis of the economic efficiency of the existing economic system of agricultural enterprises was carried out, with the establishment of the dependence of its influence on the level and quality of attracting investment resources. The efficiency of using the resource potential of agricultural enterprises is analyzed. The dynamics of the volume of capital investments in agricultural enterprises in terms of branches of production and sources of income are characterized. The expediency of attracting foreign investments in the economic activity of agricultural enterprises has been proven. The expediency of developing the infrastructural support of agribusiness from the point of view of a significant increase in the level of its investment support is indicated. The necessity of speeding up the payback period of invested capital in the economic activity of agricultural enterprises is argued. The category of the concept of economic growth of enterprises from the standpoint of sustainable growth and the need for functioning based on the involvement of groups of production resources using the basics of investment and innovation provision is generalized. The need for a comprehensive update of the principles and methods of investment support for the activities of agricultural enterprises in the medium-term economic alternative is indicated. Factors restraining the development of investment activities of agricultural enterprises are identified and require immediate resolution. Measures to activate the capitalization processes of the production system of agricultural enterprises are argued. The expediency of reforming the current system of economic relations in agribusiness from the point of view of settling issues of commodity turnover and resource provision of production while building an effective logistics network has been proven.

Ключові слова: сільськогосподарські підприємства, забезпечення, розвиток, інвестиції, діяльність, капітал, оцінка, фактори, аналіз, регламентування, ефективність.

Key words: agricultural enterprises, provision, development, investment, activity, capital, assessment, factors, analysis, regulation, efficiency.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

При введенні військового стану економіки країни, виробники сільськогосподарської продукції ввійшли в стан стагнації економічної системи що позначилося на ефективності діяльності постачальницької, виробничої, збутової, соціальної сфер їх функціонування. Вплив вказаного зазначення виявляється через низку ризиків системного характеру прояву, котрі не є стабільними та постійно змінюють механізм та напрямки свого впливу. Діяльність сільськогосподарських підприємств перебуває в прямій залежності відносно змін кон'юнктури світового ринку сільськогосподарської продукції та функціонування логістичних мереж збуту продукції. В свою чергу формування рівня собівартості виробленої продукції коригується оточу-

ючим середовищем сільськогосподарського підприємства під впливом вартості вхідної сировини та ресурсів, а також коригується низкою чинників системи регулювання економічних відносин країни. Сповільнення темпів економічного розвитку сільськогосподарських підприємств в середньостроковій господарській альтернативі може призвести до втрати діючих сегментів ринку, суттєвого зниження рівня виробництва та розвитку регресійних процесів системи інноваційного забезпечення підприємств. Вбачається необхідність в докорінній перебудові умов, систем та методів інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств з метою уникнення глобальних впливів стагнації економіки країни та розбудови ефективної взаємовигідної структури логістичного забезпечення сфери реалізації сільськогосподарської продукції та сировини за альтернативними каналами її збуту.

Таблиця 1. Узагальнення результатів кореляційно-регресійного аналізу умов факторного впливу на рівень інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств за середнім значенням показників в 2019–2022 рр.

Вид залежності	Рівняння залежності
Масштаби діяльності (валова продукція) підприємства (Y) від обсягу інвестування (X)	$Y = 1568,26 + 0,557X$
Рівень інтенсивності виробництва (обсяг виробничих витрат на 1 га сільськогосподарських угідь) (Y) від обсягу інвестування (X)	$Y = 2,2134 + 0,00017X$
Середньорічний рівень продуктивності праці (Y) від обсягу інвестування (X)	$Y = 73,65 + 0,0047X$
Рівень використання землі підприємства (Y) від обсягу інвестування (X)	$Y = 2,05 + 0,00027X$
Собівартість реалізованої продукції підприємства (Y) від обсягу інвестування (X)	$Y = 957,976 + 0,5816X$
Виручка від реалізації продукції підприємства (Y) від обсягу інвестування (X)	$Y = 645,74 + 0,7454X$
Прибуток від реалізації продукції підприємства (Y) від обсягу інвестування (X)	$Y = -312,2342 + 0,1643X$
Рівень рентабельності виробництва (Y) від обсягу інвестування (X)	$Y = -6,7863 + 0,0041X$

Джерело: власні дослідження авторів на основі застосування статистичних методів дослідження та використання даних Головного управління статистики у Житомирській області за 2019–2022 рр.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретико-прикладні та методологічні основи інвестиційного забезпечення аграрної сфери економіки взагалі та сільськогосподарських підприємств зокрема на ведено в наукових працях таких вчених як І. Бланк, В. Гордієнко, А. Калашніков, І. Кривов'язюк, Ю. Лупенко, С. Мошенський, О. Носова, М. Одногор, та ін. Розбудова систем інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств та потенціалу їх розвитку, в деталізації галузевих особливостей функціонування досліджувалася в наукових працях таких вчених як О. Колянко, І. Вінченко, В. Ковальова, В. Кравцова, Н. Резніка, А. Сухорукова, Н. Шевченко, — що виявляється в значному теоретико-прикладному внеску відносно проблематики дослідження та містить низку ефектів їх виявлення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Цілі дослідження полягають в аналізі та оцінці сучасної системи інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств з метою встановлення майбутніх пріоритетів та напрямів її ефективного функціонування; виявлення суттєвих проблем що перешкоджають якісному інвестиційному забезпеченню та обґрунтування можливих шляхів їх вирішення в середньостроковій господарській альтернативі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

В сучасних умовах ефективні інвестиції є основою економічного розвитку сільськогосподарських підприємств та галузі в цілому. Економічний розвиток відноситься до найважливіших понять економічної науки. Економічний розвиток у розумінні Й. Шумпетера, автора "теорії економічного розвитку", "представляє собою зміну траєкторії, за якою здійснюється кругообіг, на відміну від руху в напрямі точки рівноваги". Економічне зростання є лише однією із умов економічного розвитку і не створює його саме по собі. Й. Шумпетер зачіпає питання про нову якість економічного зростання, коли воно виступає умовою та фактором розвитку на відміну від звичайного зростання економіки, що супроводжує економічний кругообіг. Вихід у світ статті американського економіста Р. Солоу "вклад в теорію економічного зростання" став відправною точкою для періоду поглибленої розробки теорії, яку згодом найменуvalи неокласичною теорією економічного зростання. Р. Солоу модифікував виробничу функцію Кобба-Дугласа, ввів в аналіз категорію науково-технічного прогресу, дослідив межі економічного прогресу з позиції вичерпності ресурсів, запропонував методику розрахунків, пов'язаних з матеріалізацією технічних ідей. Зазначена категорія економічного зростання містить функціонал свого вираження через поняття "інвестиційного клімату" та глибини його функціонального розвитку [3; 6, 93–94].

В умовах невизначеності та динамічності соціально-економічного середовища, постійного дефіциту фінансових ресурсів збереження життєздатності та забезпечення конкурентоспроможності підприємства можливо в результаті створення привабливого інвестиційного клімату, що дозволить нарощувати ефективне виробництво, тобто за умов постійного розвитку підприємства. Узагальнюючи вище зазначене, можемо зробити висновок, що лише підвищення ефективності інвестицій є одним із найголовніших напрямів забезпечення економічного розвитку сільськогосподарських підприємств аграрної сфери, а отже, і сприяння збалансованому розвитку національної економіки країни. У ситуації, що склалася з інвестуванням сільськогосподарського виробництва на інноваційних засадах, реципієнти інвестиційних ресурсів, тобто аграрні підприємства, не

Таблиця 2. Ефективність використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств Житомирської області за 2019–2021 рр.

Показник	Рік				Відхилення, +/-	
	2019	2020	2021	2022	2022 р. до 2019 р.	2022 р. до 2021 р.
Рівень рентабельності основних засобів за первісною вартістю, %	1,1	0,3	4,0	5,1	4,0	1,1
Рівень рентабельності основних засобів за залишковою вартістю, %	2,3	0,6	7,2	8,8	6,5	1,7
Рівень рентабельності оборотних засобів, %	6,4	0,8	10,0	9,9	3,5	-0,1
Рівень прибутковості трудових ресурсів, тис. грн/чол.	185,0	256,0	312,0	332,4	147,4	20,4
Рівень прибутковості земельних ресурсів, тис. грн/га	3,2	3,4	3,7	3,8	0,6	0,1
Отримано прибутку з розрахунку на:						
1 грн амортизації, грн	0,14	0,09	0,96	1,12	0,98	0,16
1 грн матеріальних витрат, грн	0,12	0,01	0,15	0,14	0,02	-0,01
1 грн витрат на заробітну плату, грн	0,24	0,06	0,68	0,60	0,36	-0,08

Джерело: власні дослідження авторів на основі даних Головного управління статистики у Житомирській області за 2019–2022 рр.

спроможні самостійно вирішити ситуацію з покращенням інвестиційного клімату та інтенсифікацією інвестування, оскільки основні резерви фінансового оздоровлення аграрної сфери лежать поза їх компетенцією. Це вимагає від держави в особі її уповноважених органів розробки та практичної реалізації таких заходів інвестиційної політики, які б забезпечували привабливість інвестицій як у сільське господарство в цілому, так і в інноваційний його сектор зокрема. При використанні методів статистичного аналізу потоку даних побудовано наступні факторні залежності (табл. 1).

Ефективність використання виробничих ресурсів аграрних підприємств регіону оцінено за системою показників, яка складається з двох підсистем: рентабельності (прибутковості) застосовуваних ресурсів і виробничо спожитих ресурсів. У 2022 р. порівняно із 2019 р. показники рентабельності (прибутковості) застосовуваних виробничих ресурсів сільськогосподарських підприємств зросли. Зокрема, рівень рентабельності основних засобів (за залишковою вартістю) збільшився на 6,5 пунктів і склав 8,8%; рівень рентабельності оборотних засобів — на 3,5 пункти і склав 9,9%; рівень прибутковості трудових ресурсів — на 147,4 тис. грн з розрахунку на 1 працівника і становить 332,4 тис. грн; рівень прибутковості земельних ресурсів — на 0,1 тис. грн з розрахунку на 1 га площі земельного використання і становить 3,8 тис. грн.

Показники прибутковості виробничо спожитих ресурсів також характеризуються тенденцію до зростання. Виходячи з чого, сформувано припущення про позитивний вплив чин-

ника ефективності використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств регіону на їх економічний розвиток. Враховуючи існуючі проблеми та тенденції розвитку сільськогосподарських підприємств Житомирської області, а також опираючись на результати проведеного соціологічного опитування спеціалістів аграрного сектора області, можна визначити чинники, які перешкоджають забезпеченню економічного розвитку досліджуваних підприємств. Серед них основними є наступні: брак коштів для ведення господарської діяльності; недостатній рівень професійної підготовки керівників сільськогосподарських підприємств у контексті антикризового управління підприємствами; суттєве зростання вартості вхідних каналів ресурсного забезпечення виробництва;

зниження ціни реалізації виробленої продукції; проблеми кадрового забезпечення виробництва та ін. Ситуацію, що склалася, може змінити у позитивну сторону тільки розробка та впровадження ефективних механізмів інвестування сільськогосподарських підприємств. З огляду на це, важливою науковою і практичною задачею є дослідження сучасного стану, технологій та програм інвестування сільськогосподарських підприємств Житомирської області.

У сучасних умовах господарювання як країна в цілому, так і Житомирська область зокрема, постали перед об'єктивною необхідністю активізації інвестиційного процесу. Структурне та якісне оновлення виробництва та створення ринкової інфраструктури відбуваються майже повністю шляхом і за рахунок інвестування. Чим масштабніші обсяги та вища ефективність інвестицій, тим швидше відбувається відтворювальний процес, здійснюються позитивні ринкові перетворення. З іншого боку, недостатнє інвестування веде до втрати конкурентоспроможності національної економіки, занепаду основного капіталу, спаду виробництва та збільшення собівартості продукції. В свою чергу, даний фактор, обумовлює загострення проблеми інвестиційних ресурсів, відтак — зниження інвестиційної активності. Річні обсяги інвестицій у економіку Житомирської області досі залишаються на низькому рівні через несприятливий інвестиційний клімат, що пояснюється недосконалою законодавчою базою, нерозвиненими фондовим ринком та фінансово-кредитною системою, високим позитивним тиском, неефективним використан-

Таблиця 3. Динаміка обсягу капітальних інвестицій у сільськогосподарські підприємства Житомирської області за 2019–2022 рр., млн грн

Показники	Рік				Відхилення, %	
	2019	2020	2021	2022	2022 р. до 2019 р.	2022 р. до 2021 р.
Інвестиції у матеріальні активи	3213,5	4352,6	3453,6	2919,5	90,9	84,5
у т. ч.: в основний капітал з них:	2442,1	3645,7	2271,6	1830,5	75,0	80,6
капітальне будівництво	1200	1801,9	1056,7	874,7	72,9	82,8
машини, обладнання та транспортні засоби	1242,1	1843,8	1214,9	955,8	77,0	78,7
у довгострокові біологічні активи тваринництва	25,4	32,1	34,1	26,8	105,5	78,6
в інші необоротні матеріальні активи	36,2	44,3	114,8	106,8	2,9 р.	93,0
у капітальний ремонт	709,8	630,5	1033,1	955,4	134,6	92,5
Інвестиції у нематеріальні активи	25,8	28	19,1	10,4	40,3	54,5
Усього	3239,3	4380,6	3472,7	2929,9	90,4	84,4

Джерело: власні дослідження авторів на основі даних Головного управління статистики у Житомирській області за 2019–2022 рр.

Таблиця 4. Структура капітальних інвестицій у сільськогосподарські підприємства Житомирської області за 2019–2022 рр., %

Показники	Рік				Відхилення, +/-	
	2019	2020	2021	2022	2022 р. до 2019 р.	2022 р. до 2021 р.
Інвестиції у матеріальні активи	99,2	99,4	99,4	99,6	100,4	84,5
у т. ч.: в основний капітал з них:	75,4	83,2	65,4	62,5	82,9	53,0
капітальне будівництво	37,0	41,1	30,4	29,9	80,6	25,3
машини, обладнання та транспортні засоби	38,3	42,1	35,0	32,6	85,1	27,7
у довгострокові біологічні активи тваринництва	0,8	0,7	1,0	0,9	116,7	0,8
в інші необоротні матеріальні активи	1,1	1,0	3,3	3,6	3,6 р.	3,1
у капітальний ремонт	21,9	14,4	29,7	32,6	148,8	27,7
Інвестиції у нематеріальні активи	0,8	0,6	0,6	0,4	44,6	0,3
Усього	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-

Джерело: власні дослідження авторів на основі даних Головного управління статистики у Житомирській області за 2019–2022 рр.

ням амортизаційних відрахувань, а також низьким рівнем трансформації заощаджень населення до інвестування, що призводить до відпливу вітчизняних капіталів за кордон та не сприяє залученню іноземних інвестицій в економіку області. З огляду на це, інвестиційний процес потребує постійного поглибленого дослідження, насамперед, з питань обґрунтування інвестиційної стратегії, вибору ефективних форм та напрямів інвестування [4; 8].

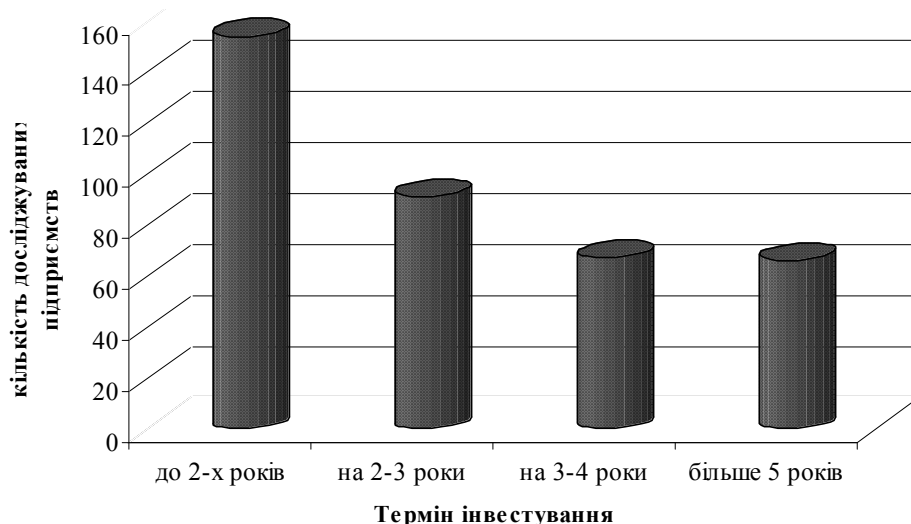
За період 2019–2022 рр. обсяг капітальних інвестицій у підприємства Житомирської області зменшився на 9,2 % і склав 2929,9 млн грн, що зумовлено зменшенням суми інвестицій як у матеріальні активи — на 9,1 % або до рівня 2919,5 млн грн, так і у нематеріальні активи — на 59,7 % або до рівня 10,4 млн грн (табл. 3). Суттєве зниження рівня показників інвести-

ційного забезпечення сільськогосподарських підприємств Житомирської області спостерігається в 2022 р. в порівнянні з 2021 р.

Зменшення обсягу інвестицій у матеріальні активи відбулося за рахунок зменшення суми інвестицій у основний капітал — на 25,0 % або до рівня 1830,5 млн грн, в тому числі у капітальне будівництво — на 27,1 % або до рівня 874,7 млн грн, у машини, обладнання та транспортні засоби — на 23 % або до рівня 955,8 млн грн; суми інвестицій у довгострокові біологічні активи тваринництва зросли — на 5,5 % або до рівня 26,8 млн грн; суми інвестицій в інші необоротні активи зросли — у 2,9 раза або до рівня 106,8 млн грн; суми інвестицій у капітальний ремонт зросли — на 34,6 % або до рівня 955,4 млн грн. Дані зміни в основній частині аналізу не є позитивними, та з огляду на наведену динаміку потребують деталізації за структурою вираження показників (табл. 4).

В обсязі капітальних інвестицій у підприємства Житомирської області за 2019–2022 рр. відбулися наступні зміни: частка інвестицій у матеріальні активи зросла на 0,4 пункти і склала 99,6 %, а частка інвестицій у нематеріальні активи відповідно зменшилася і склала 55,4 %. Частка інвестицій у основний капітал за даний період зменшилася на 17,1 пункти або до рівня 62,5 %, що сталося за рахунок збільшення частки інвестицій у капітальне будівництво — на 48,8 пункти або до рівня 32,6 %. Разом з тим, зросла частка інвестицій у довгострокові біологічні активи тваринництва — на 16,7 пунктів або до рівня 0,9 % та частки інвестицій у капітальний ремонт — 3,6 раза.

Джерелами фінансування інвестицій в основний капітал підприємств Житомирської області є: власні фінансові ресурси і внутрішньогосподарські резерви підприємств; запозичені фінансові ресурси; залучені фінансові кошти, які отримують від продажу акцій, пайових і інших внесків членів трудових колективів; грошові кошти, які централізуються об'єднаннями підприємств в установленому порядку; кошти позабюджетних фондів; кошти державного бюджету, які надаються на безповоротній і поворотній основі; кошти місцевих бюджетів; кошти іноземних інвесторів. Фінансування інвестицій у основний капітал підприємств за рахунок коштів державного бюджету здійснюється лише в тому випадку,

Рис. 1. Розподіл пріоритетів інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств Житомирської області за терміном інвестування в 2022 р.

Джерело: власні дослідження авторів на основі результатів даних online-опитування керівників та головних спеціалістів сільськогосподарських підприємств Житомирської області в 2022 р.

коли об'єкти інвестування включені у затверджений перелік з цільових державних програм [10].

У 2022 р. сума іноземних інвестицій склала 55,4 млн грн, що на 13,8 % менше проти 2019 р. Іноземні інвестиції поки не займають помітного місця в джерелах фінансування інвестицій у основний капітал підприємств Житомирської області. Їх обсяг за період 2019—2022 рр. хоч і зріс на 34,6 % проте становить лише 73,1 млн грн. Таким чином, найбільшу частку у структурі обсягу інвестицій в основний капітал підприємств Житомирської області за джерелами фінансування у 2022 р. займають запозичені кошти (кредити банків та інші позики) — 40,6% та власні кошти підприємств і організацій — 46,3 %. Частка коштів державного та місцевого бюджетів становить лише 4,8 %, а частка коштів іноземних інвесторів — 2,4 %.

В 2022 р. частка запозичених коштів зросла на 19,3 % пункти, а власних коштів підприємств і організацій — зменшилася на 16,8 % в порівнянні з 2019 р. Також відбулося зменшення частки коштів державного та місцевого бюджетів в 2022 р. на 5,3 % та частки коштів іноземних інвесторів на 1,9 % у відношенні до 2019 р. Виходячи з чого, можемо зробити висновок, що основним інвестором підприємств Житомирської області стають банківські установи. Сільськогосподарська галузь га ряду з іншими сферами економіки не є привабливою для інвесторів, оскільки для неї характерна сезонність виробництва, велика тривалість періоду обігу капіталу, значна залежність від ґрунтових і

погодних умов, а в останні роки, додалися ще й негативні наслідки світової економічної кризи. Можливості відновлення фактично зруйнованого виробничого потенціалу галузі і забезпечення її економічного розвитку на основі розширеного відтворення залежать, перш за все, від діючої інвестиційної й структурної політики в галузі.

У структурі інвестицій в основний капітал підприємств Житомирської області за видами економічної діяльності частка підприємств сільського господарства, мисливства та лісового господарства у

2022 р. склала 33,3 %, промисловості — 29,1%, торгівлі та ремонту автомобілів, виробів і предметів особистого вжитку — 9,1 %, транспорту та зв'язку — 9,7 %, інших видів економічної діяльності — 18,8 %. За даними проведеного online-опитування керівників та головних спеціалістів сільськогосподарських підприємств в 2022 р. виявлено відповідність в пріоритетах термінів інвестування (рис. 1).

Участь в опитуванні прийняли 374 респонденти, котрі вказали на доцільність інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств з пріоритетним терміном інвестування до 2-х років — 44,4 %; з терміном інвестування 2—3 роки — 22,5 %; з терміном інвестування на 3—4 роки — 16,9 %; з терміном інвестування більше 5 років — 16,4 %. Сутність виявлених характеристик зазначеного опитування полягає в вартості використання інвестиційного ресурсу, котрий в переважній більшості свого забезпечення виражається через запозичені використання. В свою чергу запозичені інвестиційні ресурси стають більш дорогавартісними зі збільшенні строків активної фази їх використання. В ситуації що склалася вказані пріоритетні терміни інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств є доцільними, оскільки в даному випадку суттєво скорочуються ризики втрати інвестованого капіталу.

Важливе значення має удосконалення нормативного забезпечення спільного (консорціумного) кредитування великих інвестиційних проектів декількома комерційними банка-

ми; розбудова національної депозитарної системи, запровадження міжнародних стандартів обліку прав власності на цінні папери та розвиток системи обігу цінних паперів; впровадження нормативно-методичного інструментарію емісії інвестиційних цінних паперів аграрних підприємств для роздрібного продажу індивідуальним інвесторам; забезпечення законодавчого врегулювання емісії боргових цінних паперів на муніципальному рівні з цільовим спрямуванням коштів на реалізацію цілей розвитку аграрної сфери; розширення систем обов'язкового страхування з визначенням чітких гарантій відповідальності страхових компаній та механізмів спрямування їх коштів на інвестиційні цілі; створення інститутів трансферу технологій з науково-технічного сектору в аграрну сферу, формування інфраструктури інноваційної взаємодії для розвитку кооперативних відносин між сільськогосподарським виробництвом та державним науково-технічним сектором; ухвалення спільного нормативно-правового акту щодо спрощеного порядку здійснення валютних операцій з інвестиціями, які спрямовуються у цінні папери українських сільгоспвиробників та їх перебування в обігу на фондових біржах в Україні [1; 7; 9].

У сфері інвестиційної політики сільськогосподарських підприємств необхідно забезпечити реалізацію наступних пріоритетних інституціональних заходів: фіскального стимулювання політики реінвестування доходів; зниження бар'єрів входження на фінансовий ринок, забезпечення вільного руху капіталів і прибутків; створення нормативної бази для заохочення вкладення довгострокових фінансових інвестицій; спрощення режиму реєстрації іноземних та українських інвестицій. Необхідною умовою поліпшення стану інвестиційної діяльності у сільському господарстві є фінансове оздоровлення аграрних підприємств через акумуляцію внутрішніх фінансових ресурсів та залучення сторонніх інвесторів шляхом активізації державної підтримки процесів санації. Основними заходами такої підтримки мають стати: тимчасове звільнення об'єктів санації від сплати фіксованого сільськогосподарського податку; використання виключно на цілі фінансового оздоровлення суми нарахованого податку на додану вартість, часткове списання сум податкової заборгованості із сплати податків; запровадження додаткових пільг стороннім санаторам; удосконалення системи амортизації; спри-

яння першочерговій кредитній підтримці підприємств, які підлягають санації; стимулювання та раціоналізації необхідних виробництв; надання фінансової підтримки депресивним регіонам ведення сільськогосподарського виробництва [2; 5].

Комплексне використання вказаних пропозицій має суттєво вплинути на оптимізацію процесів інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Зростання рівня прибутковості сільськогосподарських підприємств за рахунок підвищення рівня ефективності систем інвестиційного забезпечення створить передумови для розбудови альтернативної логістичної системи їх сталого функціонування.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Тлумачення поняття економічного зростання сільськогосподарських підприємств передбачає функціонал участі інвестиційного їх забезпечення як невід'ємного фактору реалізації. Існуючий стан інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств вказує на чітку динаміку зменшення рівня інвестицій за рахунок дії негативних чинників сформованих в оточуючому економічному середовищі. Зазначені результати кореляційно-регресійного аналізу вказують на прямий та пропорційний зв'язок основних показників ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств відносно рівня та якості їх інвестиційного забезпечення. Виявлені залежності основних показників рівня інвестиційного забезпечення, в розрізі структурних елементів їх використання, вказують на необхідність перебудови існуючої системи інвестування сільськогосподарських підприємств з позиції перебудови існуючих системних зв'язків; міри якості їх реалізації; способів та систем залучення і використання капіталів. Результати проведеного соціометричного опитування керівників та головних спеціалістів сільськогосподарських підприємств вказують на необхідність зменшення періодів можливої реалізації інвестиційних проектів, з позиції дороговартісного використання залучених інвестиційних ресурсів в умовах подовжених періодів їх використання. Зазначені рекомендації щодо оптимізації процесів ефективності інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств мають покладатися на розробку з боку державних та територіальних органів управління дієвих інститу-

ціональних заходів щодо можливого залучення та використанні інвестиційних ресурсів, в т.ч. за джерелами іноземного використання.

Перспективами досліджень є розробка та імплементація теоретико-прикладних систем та механізмів локалізації інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств. Впровадження принципово нових форм економічних відносин з позиції суттєвого зростання рівня рентабельності майбутніх інвестиційних проектів діяльності сільськогосподарських підприємств. Розробки механізмів та вдосконалення законодавчої сфери відносно господарської діяльності агробізнесу. Всебічної співпраці з закордонними партнерами на взаємовигідних умовах, відносно розбудови принципово нової логістичної системи зв'язку виробничої ланки аграрного сектора економіки з безпосередніми споживачами продукції та сировини.

Література:

1. Kozyar N. O. Business basis of investment activity in the agricultural sector of Ukraine. German International Journal of Modern Science. 2021. № 4. P. 27—32.

2. Zhang X., Yao G., Vishwakarma S., Musumba M., Heyman A., Davidson E. Quantitative assessment of agricultural sustainability reveals divergent priorities among nations. One Earth. 2021. Vol. 4. P. 1262—1277.

3. Близнюк А. О. Інвестиції в сільське господарство України. Економіка. Фінанси. Право. 2017. № 2. С. 53—55.

4. Єрмаков Ю. В., Калашнікова Г. О. До питання інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектора України. Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки). 2020. № 2 (42). С. 18—24.

5. Зарицька Н. Новий погляд на інвестиції в агробізнес. Економіст. 2018. № 2. С. 6—7.

6. Інклюзивний сільський розвиток в Україні : монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України Бородіної О. М.; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозув. НАН України". Київ. 2020. 257 с.

7. Маргасова В., Вдовенко Н. Інвестиційне забезпечення розвитку аграрного сектора з урахуванням структурних змін для груп суспільних інтересів. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2022. № 4 (32). С. 109—119.

8. Мацибора Т. В. Інвестиційний потенціал аграрного сектора України: формування та розвиток. Економіка АПК. 2020. № 6. С. 49—53.

9. Мельник В., Погріщук О. Інвестиційне забезпечення аграрного сектора: розширення можливостей для України. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2019. № 3. С. 23—34.

10. Погріщук О. Б. Інвестиційне кредитування в системі інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектора. Агросвіт. 2017. № 21. С. 35—40.

References:

1. Kozyar, N. (2021), Business basis of investment activity in the agricultural sector of Ukraine, German International Journal of Modern Science, Satteldorf, Germany.

2. Zhang, X. Yao, G. Vishwakarma, S. Musumba, M. Heyman, A. and Davidson, E. (2021), Quantitative assessment of agricultural sustainability reveals divergent priorities among nations, One Earth, New York, USA.

3. Blyzniuk, A.O. (2017), "Investments in agriculture of Ukraine", Ekonomika, vol. 2, pp. 53—55.

4. Yermakov, Yu.V., Kalashnikova, H.O. (2020), "To the issue of investment support for the development of the agricultural sector of Ukraine", Zbirnyk naukovykh prats TDATU imeni Dmytra Motornoho (ekonomichni nauky), vol. 2 (42), pp. 18—24.

5. Zarytska, N.A. (2018), "New look at investments in agribusiness", Economist, vol. 2, pp. 6—7.

6. Borodina, O.M. (2020), Inkluzyvnyj sil's'kyj rozvytok v Ukraini [Inclusive rural development in Ukraine], In-t ekon. ta prohnozuv. NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

7. Marhasova, V. and Vdovenko, N. (2022), "Investment support for the development of the agrarian sector taking into account structural changes for public interest groups", Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia, vol. 4 (32), pp. 109—119.

8. Matsybora, T.V. (2020), "Investment potential of the agricultural sector of Ukraine: formation and development", Ekonomika APK, vol. 6, pp. 49—53.

9. Melnyk, V. And Pohrishchuk, O. (2019), "Investment provision of the agricultural sector: expanding opportunities for Ukraine", Visnyk Ternopil's'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu, vol. 3, pp. 23—34.

10. Pohrishchuk, O.B. (2017), "Investment lending in the system of investment support for the development of the agrarian sector", Ahrosvit, vol. 21, pp. 35—40.

Стаття надійшла до редакції 10.11.2023 р.